

การศึกษาอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ [มนุษย์คือสัตว์] ในนวนิยายจีน
เรื่อง *หงเกาเหลียง* กับฉบับแปลไทยเรื่อง *ตำนานรักทุ่งสีเพลิง*
A Study of Conceptual Metaphors [HUMAN IS ANIMAL]
in the Chinese Novel *Hong Gaoliang* and its Thai
Translation *Tamnan Rak Tung Si Ploeng*

วศยา สำราญทรัพย์¹ และ ศศรัักษ์ เพชรเชิดชู²
Wasaya Samransap¹ and Sasarux Petcherdchoo²
^{1,2}สาขาวิชาภาษาจีน คณะอักษรศาสตร์
^{1,2}Program in Chinese, Faculty of Arts
^{1,2}จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
^{1,2}Chulalongkorn University

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์สองประการ 1) เพื่อศึกษาอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ [มนุษย์คือสัตว์] ในนวนิยายจีนเรื่อง *หงเกาเหลียง* และ 2) เพื่อศึกษากลวิธีการแปลเป็นภาษาไทยในฉบับแปลไทยเรื่อง *ตำนานรักทุ่งสีเพลิง* จากการศึกษาอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ [มนุษย์คือสัตว์] จำนวน 184 ตัวอย่าง พบอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ ดังนี้ [มนุษย์คือสัตว์สี่เท้า] [มนุษย์คือสัตว์น้ำและสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ] [มนุษย์คือสัตว์ปีก] และ [มนุษย์คือสัตว์เลื้อยคลานและแมลง] โดยมีการเชื่อมโยงมโนทัศน์ของสัตว์กับมนุษย์สี่ประการใหญ่ด้วยกัน ได้แก่ รูปร่างลักษณะและอากัปกริยา ความสามารถ พฤติกรรมและนิสัยที่ดี และพฤติกรรมและนิสัยที่ไม่ดี

จากการศึกษาวิธีการแปลอุปลักษณ์ดังกล่าวนี้ในฉบับแปลไทยพบทั้งสิ้น 7 กลวิธีเรียงตามความถี่ที่พบจากมากไปน้อย ได้แก่ การแปลเอาความ การแปลอุปลักษณ์ตรงความ การละไม่แปล การแปลอุปลักษณ์ตรงความแต่ลดข้อความบางส่วน การแทนที่ทางวัฒนธรรม การแปลอุปลักษณ์ตรงความร่วมกับการอธิบายหรือเสริมความ และการแปลอุปลักษณ์เดิมบางส่วน

คำสำคัญ: อุปลักษณ์, อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์, กลวิธีการแปล, การแปลจีน-ไทย, ตำนานรักทุ่งสีเพลิง

Abstract

The purposes of this study were 1) to study the conceptual metaphors [HUMAN IS ANIMAL] found in the Chinese novel *Hong Gaoliang* and 2) to study the translation techniques into the Thai language in its Thai translation *Tamnan Rak Tung Si Ploeng*. From a study conducted on a total of 184 [HUMAN IS ANIMAL] metaphor samples, the following conceptual metaphors were found: [HUMAN IS QUADRUPED], [HUMAN IS AQUATIC ANIMAL AND AMPHIBIAN], [HUMAN IS POULTRY], and [HUMAN IS REPTILE AND INSECT]. The common characteristics of the mappings of animals and humans can be divided into four groups: appearance and posture, ability, positive behaviors and habits, and negative behaviors and habits.

The translation techniques found in the Thai translation can be divided into seven types sorted by frequency from highest to lowest: free translation, reproducing the same image in the TL, deletion, reproducing the same image in the TL with text reduction, cultural substitution, reproducing the same image in the TL with sense or reinforcement, and partially literal translation.

Keywords: metaphors, conceptual metaphors, translation techniques, Chinese-Thai translation, Red Sorghum

บทนำ

แนวคิดเรื่องอุปลักษณ์ดั้งเดิมเกิดขึ้นเมื่อหลายร้อยปีที่แล้ว อุปลักษณ์คือโวหารภาพพจน์ที่พบได้ทั่วไปในหลายภาษา (Larson, 1984) แนวคิดเรื่องการใช้อุปลักษณ์เกิดขึ้นและเป็นที่ยอมรับราวศตวรรษที่ 15-16 ในช่วงยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาอันเป็นช่วงเวลาทำงานศิลปะและวรรณกรรมเพื่อฝูง กวีจะสร้างอุปลักษณ์ผ่านการใช้คำว่า “เป็น” “คือ” มาเปรียบเทียบกับสองสิ่ง จนกระทั่งเลคอฟและจอห์นสัน (1980) ได้เสนอแนวคิดอุปลักษณ์แบบใหม่ตามหลักภาษาศาสตร์ปริชาน เรียกว่า อุปลักษณ์เชิงมีโนทัศน์ ทฤษฎีนี้ถูกปัญหานิยามเดิมของอุปลักษณ์ไว้ในหนังสือ *Metaphors We Live By* กล่าวถึงอุปลักษณ์เชิงมีโนทัศน์เกิดจากการเชื่อมโยงวงมีโนทัศน์ต้นทาง (source domain) ไปยังวงมีโนทัศน์ปลายทาง (target domain) ที่ไม่ได้มีความเกี่ยวข้องกันทางกายภาพ เช่น ประโยคที่ผู้คนมักพูดกันว่า He attacked every weak point in my argument. เขาโจมตีทุกจุดอ่อนในข้อโต้แย้งของฉัน สังเกตจากถ้อยคำ attack โจมตี ซึ่งเป็นถ้อยคำบังอุปลักษณ์ จะเห็นว่าผู้พูดใช้อุปลักษณ์เปรียบการโต้แย้งเป็นเหมือนกับสงคราม จะเห็นว่าทั้งสองสิ่งนี้ไม่ได้มีความเกี่ยวข้องกันโดยตรงแต่อย่างใด แนวคิดใหม่นี้เปลี่ยนมุมมองของผู้คนที่ติดต่ออุปลักษณ์ไปโดยสิ้นเชิง เกิดคำจำกัดความใหม่ที่เรียกว่า อุปลักษณ์เชิงมีโนทัศน์ เมื่อมนุษย์อยู่ในสังคมที่ต่างกันก็จะมีมีโนทัศน์ต่อสิ่งต่าง ๆ ต่างกัน ส่งผลให้ระบบความคิดและกลไกการสร้างอุปลักษณ์แตกต่างกันไปด้วย การศึกษามีโนทัศน์ต่อสิ่งต่าง ๆ แต่ละสังคมผ่านอุปลักษณ์เชิงมีโนทัศน์จะสะท้อนให้เห็นความคิด ความเชื่อ และวัฒนธรรมของแต่ละสังคมผ่านการใช้ภาษา อุปลักษณ์ก่อตัวขึ้นในระบบความคิดของมนุษย์อย่างมีเงื่อนไขคือจำเป็นต้องใช้ประสบการณ์และประสาทสัมผัสของแต่ละบุคคลในการพิจารณาถึงความคล้ายคลึงเหล่านั้น ปัจจุบันงานวิจัยจำนวนมากศึกษาวัฒนธรรมของแต่ละชนชาติผ่านอุปลักษณ์ที่ปรากฏอยู่ทั่วไปในชีวิตประจำวัน เช่น งานวิจัยเรื่องทฤษฎีอุปลักษณ์ร่วมสมัยผ่านมุมมองภาษาจีนของหนิง อี้ (1998) งานวิจัยอุปลักษณ์เชิงมีโนทัศน์เกี่ยวกับชีวิตในภาษารัสเซียของศรีวรา ภาสูกิติ (2558)

การศึกษาอุปลักษณ์เกี่ยวกับสัตว์ได้รับความนิยมสืบเนื่องมาจากแนวคิดเรื่องอุปลักษณ์เชิงมีโนทัศน์ ปัจจุบันมีผู้สนใจศึกษาอุปลักษณ์ [มนุษย์คือสัตว์] จำนวนมากทั้งในประเทศและต่างประเทศ พบงานวิจัยศึกษาอุปลักษณ์สัตว์ในสำนวนภาษาอังกฤษ

(พิมพ์ประไพ, 2556) งานวิจัยอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ “มนุษย์เป็นสัตว์” กรณีสึกษาสมณานามในวรรณกรรมจีนเรื่องซ่งก้งของเหยา ซือฉี (2560) งานวิจัยดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า มนุษย์และสัตว์มีลักษณะร่วมกัน สัตว์มีคุณสมบัติบางประการที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการสร้างแบบเปรียบกับมนุษย์ได้ การใช้สัตว์ที่มีตัวตนอยู่จริง หรือใกล้ตัวมนุษย์มาใช้ในเชิงเปรียบเทียบถือเป็นลักษณะสากลของทุกชาติทุกภาษา (เหยา, 2560, น.33) เพียงแต่ว่าแต่ละสังคมเลือกหยิบยืมสัตว์คนละประเภทมาเป็นแบบเปรียบเท่านั้น

ต่อมาเมื่อแต่ละสังคมที่ใช้ภาษาต่างกันเริ่มติดต่อสื่อสารกัน การแปลภาษาจึงเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการสื่อสารของมนุษย์ การแปลอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์เองก็เป็นศาสตร์การแปลอย่างหนึ่งที่นักแปลสมัยใหม่ให้ความสนใจ งานแปลอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ที่ดีนั้น นอกจากจะทำให้ผู้อ่านเข้าใจเนื้อหาที่แปลอย่างไม่ตกหล่นแล้ว ยังทำให้เข้าใจวัฒนธรรมของภาษาต้นทางซึ่งเป็นวัตถุประสงค์สำคัญของการแปลภาษาด้วยตามที่ศศรัการ เพชรเชตชู (2552, หน้า 5) ระบุไว้ว่า จุดมุ่งหมายเบื้องต้นของการแปลคือการถ่ายทอดความหมายจากภาษาหนึ่งไปยังอีกภาษาหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญประการหนึ่งคือ การแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม กล่าวได้ว่า งานเขียนที่พบ อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์จำนวนมากก็จะต้องสะท้อนบริบททางสังคมวัฒนธรรมของชาติต้น ๆ ได้มาก งานแปลอุปลักษณ์จึงมีความละเอียดอ่อนและท้าทายกว่างานแปลทั่วไป สำหรับงานแปลทั่วไป สันฉวี สายบัว (2536) เสนอให้แบ่งการแปลออกเป็นสองลักษณะคือ การแปลแบบตรงตัว (Literal translation) และการแปลแบบเอาความ (Free translation) แต่เมื่อเป็นการแปลเฉพาะทางอย่างการแปลอุปลักษณ์ อาจต้องใช้ทฤษฎีการแปลอุปลักษณ์เข้ามาบูรณาการด้วย นิวมาร์ค (Newmark, 1988) ได้เสนอทฤษฎีการแปลภาพพจน์อุปลักษณ์ไว้ในหนังสือ *A Textbook of Translation* ถึงแม้นิวมาร์คจะไม่ได้มองอุปลักษณ์ด้วยมุมมองทางภาษาศาสตร์ปริชานเหมือนกับเลคอฟและจอห์นสัน (Lakoff and Johnson, 1980) และยังคงยืนยันแนวคิดเดิมคือ อุปลักษณ์คือภาพพจน์ชนิดหนึ่ง แต่ทฤษฎีของเขาก็สามารถนำมาประยุกต์ใช้สำหรับการแปลอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ได้ดี

นิวมาร์คได้จัดประเภทของการแปลอุปลักษณ์ไว้ 7 กลวิธี ได้แก่ การแปลโดยคงภาพพจน์เดิมในความหมายต้นทาง (Reproducing the same image in the target language) การแปลแบบใช้รูปภาษาปลายทางที่ความหมายใกล้เคียงภาษาต้นทางที่สุด

มาแทนที่ (Replacing the image in the source language with a standard target image) การแปลโดยใช้โวหารอุปมา (Translation of metaphor by simile) การแปลโดยใช้โวหารอุปมาพร้อมกับคำอธิบาย (Translation of metaphor by simile with sense) การแปลอุปลักษณ์แบบเก็บความหมาย (Conversion of metaphor to sense) การละไม่แปล (Deletion) การแปลโดยคงภาพพจน์เดิมพร้อมกับคำอธิบาย (Translation of metaphor by the same metaphor combined with sense) โดยผู้วิจัยจะมุ่งวิเคราะห์การแปลอุปลักษณ์โดยบูรณาการหลักการแปลทั่วไปและทฤษฎีการแปลอุปลักษณ์ดังกล่าวนี้เข้าด้วยกัน

บทความนี้จะศึกษาอุปลักษณ์เชิงมนทัศน์ [มนุษย์คือสัตว์] ในนวนิยายจีนเรื่อง *หงเกาเหลียง* (红高粱) ของมั่วเหยียน (莫言) และศึกษาวิธีการแปลเป็นภาษาไทยในฉบับแปลไทยเรื่อง *ตำนานรักทุ่งสีเพลิง* มั่วเหยียนเป็นนักเขียนรางวัลโนเบลสาขาวรรณกรรมปี 2555 เรื่อง *หงเกาเหลียง* มีเนื้อหาสอดแทรกวัฒนธรรมประเพณีในสังคมจีนหลากหลายด้าน รวมไปถึงวิถีชีวิต พิธีกรรมต่าง ๆ และเกร็ดความรู้ทางประวัติศาสตร์สมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 การศึกษาอุปลักษณ์ [มนุษย์คือสัตว์] ที่พบในนวนิยายเรื่องนี้จะช่วยสะท้อนระบบความคิดของชนชาติจีนที่มีต่อสัตว์รอบตัว ชาวจีนอุปลักษณ์มนุษย์เป็นสัตว์ชนิดต่าง ๆ โดยเชื่อมโยงจากความคล้ายคลึงของมนุษย์และสัตว์ที่ตนเองเข้าใจ อีกทั้งเมื่อศึกษาต่อไปถึงกลวิธีการแปลอุปลักษณ์ดังกล่าวจากภาษาจีนเป็นภาษาไทยนั้น จะยังทำให้มองเห็นมนทัศน์การเปรียบเทียบสัตว์ทั้งที่แตกต่างกันและคล้ายคลึงกันของชนชาติจีนและชนชาติไทยได้อย่างชัดเจน โดยผู้วิจัยหวังว่าการวิจัยในครั้งนี้อาจเป็นประโยชน์ต่อแวดวงการแปลอุปลักษณ์ประเภทอื่น ๆ ในงานเขียนหรือภาพยนตร์อื่น ๆ ต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ทบทวนวรรณกรรมและงานเขียนที่เกี่ยวข้อง
2. เก็บรวบรวมอุปลักษณ์ [มนุษย์คือสัตว์] ที่ปรากฏในนวนิยายจีนเรื่อง *หงเกาเหลียง* ประพันธ์โดย มั่วเหยียน และเปรียบเทียบกับฉบับแปลภาษาไทย *ตำนานรักทุ่งสีเพลิง* แปลโดยประเทืองพร วิรัชโกศล

3. จัดประเภทและตีความตัวอย่างอุปลักษณ [มนุษย์คือสัตว์] ที่รวบรวมได้ โดยอ้างอิงจากกรอบแนวคิดเรื่องอุปลักษณเชิงมโนทัศน์
4. เปรียบเทียบอุปลักษณ [มนุษย์คือสัตว์] ในต้นฉบับกับกลวิธีการแปลเป็นภาษาไทย ในฉบับแปลไทย
5. สรุปผลและอภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาจะแบ่งออกเป็นสองหัวข้อใหญ่ดังนี้

1. อุปลักษณเชิงมโนทัศน์ [มนุษย์คือสัตว์] ในนวนิยายจีนเรื่อง *หงเหาเหลียง*

จากการเก็บรวบรวมและศึกษาตัวอย่างอุปลักษณ [มนุษย์คือสัตว์] ในนวนิยายจีนเรื่อง *หงเหาเหลียง* จำนวน 184 ตัวอย่าง พบอุปลักษณ [มนุษย์คือสัตว์] 4 ประเภทใหญ่ ได้แก่ 1) สัตว์สี่เท้า 2) สัตว์ปีก 3) สัตว์น้ำและสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ และ 4) สัตว์เลื้อยคลาน และแมลง ดังนี้

1.1 อุปลักษณ [มนุษย์คือสัตว์สี่เท้า]

จากการศึกษาถ้อยคำอุปลักษณ พบการเปรียบเทียบมนุษย์เป็นสัตว์สี่เท้า หลากหลายชนิด พบทั้งสิ้น 113 ตัวอย่าง หรือคิดเป็นร้อยละ 61.41 เช่น หม่าปา เสือ สุนัข จิ้งจอก สุนัข ม้า กระต่าย แมว แพะ ลา เสือดาว กวาง ล่อ หมู วัว อุฐู ลิง ลูกเสือ และ พังพอน (狼/虎/狐狸/狗/马/兔子/猫/羊/驴/豹子/鹿/骡子/猪/牛/驼/猴子/黄鼠狼) เป็นต้น มีบางตัวอย่างไม่ระบุชนิดแต่ใช้ถ้อยคำหมายถึงสัตว์สี่เท้าหรือศัพท์ที่ใช้ในแวดวงสัตว์สี่เท้า เช่น สัตว์สี่เท้า (兽) เลียบาดแผล (舔舐伤口) คำราม (吼) เมื่อกล่าวถึงมนุษย์โดยมักเชื่อมโยงรูปร่างลักษณะและอากัปกิริยา ความสามารถ รวมถึงพฤติกรรมหรือนิสัยของสัตว์สี่เท้าเข้ากับมนุษย์ เช่น

ตัวอย่างที่ 1

一颗子弹犁着黑眼的头皮飞过，他狗抢屎般趴在地上，脸色蜡黄。(น.302)

ฉบับแปล

กระสุนปืนแล่นหวือเฉียดศีรษะตาดำไปแบบเส้นยาแดงผ่าแปด หน้าคะมำลงกับพื้น ใบหน้าของหัวหน้าพรรคกระหะเหล็กเหลืองอ้อย (น.345)

ตัวอย่างที่ 2

“看你这个样！”任副官踢了王文义一脚，说：“看你劈腿拉胯，好象骡马撒尿，揍你都揍不上个劲。” (น.51)

ฉบับแปล

"คุณนายยืนลิ" เขาเตะหวังเหวินอี้ที่หนึ่ง "กางขาตะกั่วอย่างกับม้าฉี่ เดี่ยวฉันท้อให้หอรอก" (น.61)

ตัวอย่างที่ 1 อุปลักษณะมนุษย์ที่แสดงอาการ 跏 (หมอบคว่ำ) เพื่อหลบกระสุนหนีตายเป็นเหมือนกับ 狗抢屎 (สุนัขแย่งอุจจาระ) โดยเชื่อมโยงอาการแย่งกินอุจจาระของสุนัขเข้ากับอาการกันเอาตัวรอดของตัวละครมนุษย์ในเรื่องว่ามีสภาพน่ารังเกียจเพียงใด ซึ่งฉบับแปลไม่แปลข้อความอุปลักษณะนี้ และในตัวอย่างที่ 2 อุปลักษณะเปรียบทำนองทางขาของตัวละครมนุษย์ว่าเหมือนกับลักษณะของ 骡马撒尿 (แม่ม้าฉี่)

1.2 อุปลักษณะ [มนุษย์คือสัตว์น้ำและสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ]

จากการศึกษาถ้อยคำอุปลักษณะ พบการเปรียบเทียบมนุษย์เป็นสัตว์น้ำและสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ พบทั้งสิ้น 15 ตัวอย่างหรือคิดเป็นร้อยละ 8.15 เช่น ปลา กบ ตะพาบและคางคก (鱼/青蛙/鳖/蛤蟆) เป็นต้น โดยมีเชื่อมโยงรูปร่างลักษณะและอาการปฏิกิริยา ความสามารถ และพฤติกรรมของสัตว์น้ำและสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำเข้ากับมนุษย์ เช่น

ตัวอย่างที่ 3

高密东北乡土匪如毛，他们在高粱地里鱼儿般出没无常，结帮拉伙，拉驴绑票，坏事干尽，好事做绝。(น.44)

ฉบับแปล

เกมี่ต่งเปย์มีโจรชุกชุม คนร้ายมักฉลุบ ๆ โผล่ ๆ อยู่ในทุ่ง จึงคาดเดาไม่ได้ว่าพวกมันจะมาเมื่อไหร่ โจรพวกนี้มักร่วมมือกันก่อกรรมทำเข็ญ ขโมยล่อบังล่อ จับตัวคนไปเรียกค่าไถ่บ้างล่อ (น.55)

ตัวอย่างที่ 4

爷爷回过头，看见花花肠子涂在地上的黑眼像青蛙一样伏着，大黑眼珠子一眨 巴、一眨巴、又一眨巴，两滴金黄色的眼泪挂在他的眼脸上。(น.305)

ฉบับแปล

เมื่อหันกลับไปมองก็เห็นตาดำนอนพองพองอยู่กับพื้นเหมือนกบ ถ้าไล่ไหลทะลัก ลูกตาดำกะพริบพริบ ๆ น้ำตาสีทองสองหยดเกาะบนเปลือกตา (น.349)

ตัวอย่างที่ 3 鱼儿 (ปลา) ถูกนำไปใช้เปรียบกับโจรผู้ร้ายที่มักฉลุบ ๆ โผล่ ๆ คาดตาไม่ได้ว่าจะมาเมื่อไหร่ เหมือนกับปลาที่ว่ายไปมาและโผล่ขึ้นจากน้ำเพื่อหายใจ เป็นพัก ๆ ซึ่งฉบับแปลไม่แปลข้อความอุปลักษณ์นี้ และในตัวอย่างที่ 4 像青蛙一样伏着 (หมอบเหมือนกบ) เปรียบตัวละครมนุษย์ที่นอนหมอบหมอดสภาพไว้เรี่ยวแรงเข้ากับท่าทางของกบหมอบ

1.3 อุปลักษณ์ [มนุษย์คือสัตว์ปีก]

จากการศึกษาถ้อยคำอุปลักษณ์ พบการเปรียบเทียบมนุษย์เป็นสัตว์ปีก หลากหลายชนิด พบทั้งสิ้น 39 ตัวอย่าง หรือคิดเป็นร้อยละ 21.2 เช่น นก ไก่ แม่ไก่ นก เฟื่องหวง นกกระจอก นกนางแอ่น นกกระสา และนกเค้าแมว เป็นต้น (鸟/鸡/草鸡/凤凰/麻雀/燕/鹭鸶/夜猫子) เป็นต้น โดยมักเชื่อมโยงรูปร่างลักษณะและอากัปกริยา ความสามารถ และพฤติกรรมของสัตว์ปีกเข้ากับมนุษย์ เช่น

ตัวอย่างที่ 5

父亲张着两只手，像飞腾的小鸟，向奶奶扑去。(น.61)

ฉบับแปล

พ่อกางมือสองข้างวิ่งตื้อไปหาย่าเหมือนนกน้อยกำลังโฉบบิน (น.73)

ตัวอย่างที่ 6

他想到自己就像一只鸟笼子一样，把八百个好汉子引进了罗网，他一想到这八百条汉子在济南府外一个偏僻河沟子里被机关枪打成八百个筛子底的景象就感到四肢冰冷。(น.290)

ฉบับแปล

ปู่รู้สึกว่าตนเองไม่ต่างอะไรจากนางนกต่อ ล้อชายฉกรรจ์กว่าแปดร้อยคนให้เข้ามา ติดร่างแห เมื่อคิดภาพลูกน้องกว่าแปดร้อยชีวิตถูกปืนกลรัวยิงที่ลำธารห่างไกลนอกเมืองจีหนาน มือของแกก็จะเย็นเฉียบ (น.331)

ตัวอย่างที่ 5 飞腾的小鸟 (นกน้อยบินทะยาน) ใช้โยงกับท่าทางการวิ่งอย่างรวดเร็วของตัวละครมนุษย์ว่าเหมือนกับนกบินทะยาน ซึ่งผู้อ่านเองก็จะพอนึกภาพได้ว่าภาพนกที่กำลังบินทะยานเป็นอย่างไร ในตัวอย่างที่ 6 鸟匪 (นกตอ) เปรียบนกที่ทำหน้าที่ล่อนกตัวอื่นให้ตามมากับตัวละครมนุษย์ ในที่นี้ตัวละครนี้เหมือนเป็นคนพาคนอื่นมาติดกับจนพลอยโชคร้ายไปด้วย ตรงกับลักษณะของนกตอ

1.4 อุปลักษณ์ [มนุษย์คือสัตว์เลื้อยคลานและแมลง]

จากการวิจัยถ้อยคำอุปลักษณ์ พบการเปรียบเทียบมนุษย์เป็นสัตว์เลื้อยคลานและแมลง พบทั้งสิ้น 17 ตัวอย่าง หรือคิดเป็นร้อยละ 9.24 เช่น งู ผีเสื้อ แมลงเม่า เหา มด หนอนไหม แมลงหางหนีบ เต่า และหนอน เป็นต้น (蛇 / 蝴蝶 / 飞蛾 / 虱子 / 蚂蚁 / 蚕 / 蠅 / 乌龟 / 蛆虫) โดยมักเชื่อมโยงรูปร่างลักษณะและอากัปภิกิริยา ความสามารถ และพฤติกรรมของสัตว์เลื้อยคลานและแมลงเข้ากับมนุษย์ เช่น

ตัวอย่างที่ 7

我父亲从高粱地里，蛇行到河堤边，急着要对爷爷讲话，爷爷紧急地往自来得手枪里压着子弹。(น.71)

ฉบับแปล

พ่อของผมลัดเลาะไปตามทุ่งจนมาถึงตลิ่ง พ่อมีเรื่องด่วนต้องคุยกับปู่ เวลานั้นปู่กำลังบรรจุกระสุนปืนลงในรังเพลิง (น.84)

ตัวอย่างที่ 8

棚里的人一窝蜂拥出。(น.243)

ฉบับแปล

ทุกคนวิ่งกรูกันออกไปข้างนอก (น.277)

ตัวอย่างที่ 7 蛇行 (งูเลื้อย) ใช้เปรียบกับการลัดเลาะไปตามสถานที่ต่าง ๆ ของมนุษย์ว่าเหมือนท่าทางการเลื้อยคลานซอกซอนของงู และในตัวอย่างที่ 8 一窝蜂拥出 (ผึ้งกรูกันออกจากรัง) อุปลักษณ์ภาพมนุษย์จำนวนมากกรูกันออกมาข้างนอก สภาพเหมือนกับผึ้งแตกรัง

จากการศึกษาข้างต้นทำให้พบลักษณะร่วมของสัตว์ซึ่งเป็นมโนทัศน์ต้นทางกับมนุษย์ซึ่งเป็นมโนทัศน์ปลายที่สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ประการใหญ่ด้วยกัน ได้แก่ 1) รูปร่างลักษณะและอากัปกริยา พบทั้งสิ้น 103 ตัวอย่าง หรือคิดเป็นร้อยละ 55.97 เป็นการถ่ายโยงรูปร่าง ขนาด สี และความสูงต่ำของสัตว์มาเชื่อมโยงกับรูปร่างลักษณะของสัตว์ซึ่งเป็นวงความหมายต้นทางกับอากัปกริยาของมนุษย์ซึ่งเป็นวงความหมายปลายทาง 2) ความสามารถ พบทั้งสิ้น 16 ตัวอย่าง หรือคิดเป็นร้อยละ 8.69 เป็นการถ่ายโยงความสามารถพิเศษของสัตว์ชนิดต่าง ๆ เช่น การว่ายน้ำของสัตว์น้ำและสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ การบินของสัตว์ปีก เป็นต้น เพื่อเชื่อมโยงกับมนุษย์ซึ่งเป็นวงความหมายปลายทาง นอกจากนี้สัตว์ทุกชนิดมีพฤติกรรมหรือนิสัยโดยสัญชาตญาณ พฤติกรรมดังกล่าวนี้นี้อาจเป็นพฤติกรรมที่ดีหรือไม่ดีก็ได้ จากการศึกษาพบว่าสามารถแบ่งออกได้เป็นสองประเภท ได้แก่ 3) พฤติกรรมหรือนิสัยที่ดี พบทั้งสิ้น 18 ตัวอย่าง หรือคิดเป็นร้อยละ 9.8 โดยจะถ่ายโยงพฤติกรรมหรือนิสัยที่ดีของสัตว์ซึ่งเป็นวงความหมายต้นทางกับพฤติกรรมหรือนิสัยที่ดีของมนุษย์ซึ่งเป็นวงความหมายปลายทาง และ 4) พฤติกรรมหรือนิสัยที่ไม่ดี พบทั้งสิ้น 47 ตัวอย่าง หรือคิดเป็นร้อยละ 25.54 โดยจะถ่ายโยงพฤติกรรมหรือนิสัยที่ไม่ดีของสัตว์ซึ่งเป็นวงความหมายต้นทางกับพฤติกรรมหรือนิสัยที่ไม่ดีของมนุษย์ซึ่งเป็นวงความหมายปลายทาง ตัวอย่างผังมโนทัศน์นี้

สัตว์ (วงมโนทัศน์ต้นทาง)		มนุษย์ (วงมโนทัศน์ปลายทาง)
รูปร่างลักษณะและอากัปกริยาของสัตว์ เช่น <ul style="list-style-type: none"> - 驼 (อูฐ (หลังงอ)) - 骡马撒尿 (แม่ม้าฉี่) - 死蛇 (งูตาย) 	→	รูปร่างลักษณะและอากัปกริยาของมนุษย์ เช่น <ul style="list-style-type: none"> - มนุษย์ที่หลังงอ - มนุษย์ยืนกางขา - มนุษย์นอนหมดแรง
ความสามารถของสัตว์ เช่น <ul style="list-style-type: none"> - 鸭 (เป็ด (ดำน้ำเก่ง)) - 猫 (แมว (ปราดเปรียว)) - 兔子 (กระต่าย (วิ่งเร็ว)) 	→	ความสามารถของมนุษย์ เช่น <ul style="list-style-type: none"> - มนุษย์ที่ดำน้ำเก่ง - มนุษย์ที่ปราดเปรียว - มนุษย์ที่วิ่งเร็ว
พฤติกรรมหรือนิสัยที่ดีของสัตว์ เช่น <ul style="list-style-type: none"> - 忠实的看家狗 (สุนัขเฝ้าบ้านผู้ซื่อสัตย์) - 狗群里的领袖 (ผู้นำในหมู่สุนัข หรือ จำฝูง) - 母兽 (สัตว์ที่เฝ้าแม่ลูกอ่อน) 	→	พฤติกรรมหรือนิสัยที่ดีของมนุษย์ เช่น <ul style="list-style-type: none"> - มนุษย์ที่ซื่อสัตย์ - มนุษย์ที่มีความเป็นผู้นำ - แม่ที่ปกป้องลูกที่ยังเล็ก
พฤติกรรมหรือนิสัยที่ไม่ดีของสัตว์ เช่น <ul style="list-style-type: none"> - 草鸡 (ไก่บ้าน) - 猴子戴帽 (ลิงสวมหมวก) - 蛤蟆吃斑蝥 (คางคกกินแมลงทับ) 	→	พฤติกรรมหรือนิสัยที่ไม่ดีของมนุษย์ เช่น <ul style="list-style-type: none"> - มนุษย์ที่ขี้ขลาด - มนุษย์จอมเสแสร้ง - มนุษย์ที่ไม่เจียมตัวชอบคนที่ฐานะสูงกว่า

2. กลวิธีการแปลอุปลักษณ์ [มนุษย์คือสัตว์]

จากการศึกษาวิธีการแปลอุปลักษณ์ [มนุษย์คือสัตว์] เป็นภาษาไทยในฉบับแปลไทยเรื่อง *ตำนานรักทุ่งสีเพลิง* พบว่ามีกลวิธีแปลทั้งหมด 7 กลวิธีด้วยกัน ได้แก่ การแปลอุปลักษณ์ตรงความ การแปลอุปลักษณ์ตรงความแต่ลดข้อความบางส่วน การแปลอุปลักษณ์ตรงความร่วมกับการอธิบายหรือเสริมความ การแปลอุปลักษณ์เดิมบางส่วน การแปลเอาความ การละไม่แปล และการแทนที่ทางวัฒนธรรม ดังนี้

1) การแปลอุปลักษณ์ตรงความ

การแปลอุปลักษณ์ตรงความพบทั้งสิ้น 61 ตัวอย่าง หรือคิดเป็นร้อยละ 33.15 กลวิธีนี้จะแปลถ้อยคำมโนอุปลักษณ์จากภาษาต้นฉบับออกมาครบถ้วนตรงกับต้นฉบับ ในภาษาฉบับแปลไม่มีการลดข้อความหรือเพิ่มข้อความ แต่อาจจะมีการสลับตำแหน่งของถ้อยคำอุปลักษณ์หรือเปลี่ยนแปลงรูปประโยคบ้าง ผู้แปลจะเลือกใช้กลวิธีนี้เพื่อรักษาอุปลักษณ์เดิมและคงอรรถรสในภาษาต้นฉบับเอาไว้เมื่อสังคมไทยและสังคมจีนมีแบบเปรียบเทียบตรงกัน เช่น

ตัวอย่างที่ 15

那天他喝了个八成醉，玲子闯进去，正如飞蛾投火，正如羊入虎穴。(น.52)

ฉบับแปล

วันนั้นเขาดื่มจนเมาแฉะ พอหลังจื่อไผ่ล่เข้าไปในห้องก็ไม่ว่าอะไรกับแมลงเฒ่าบินเข้ากองไฟ ลูกแคะเข้าถ้ำเสือ (น.62)

ตัวอย่างที่ 16

英勇善战的胶高大队捡起了铁板会抛弃的武器，如虎添翼，一路欢呼着穷追不舍，大队长江小脚依然冲在最前边。(น.270)

ฉบับแปล

กองกำลังเจียวเกาแห่งกองทัพที่แปดผู้อาจหาญชำนาญศึกเก็บอาวุธที่พรรคกระตะเหล็กทิ้งไว้ เวลานี้พวกเขาเปรียบได้กับเสือติดปีก จึงวิ่งไล่ตามเก็บศัตรูไม่เลิก เจียงเท้าเล็กผู้เป็นหัวหน้าวิ่งนำ (น.308)

ตัวอย่างที่ 15 แปล *飞蛾投火* และ *羊入虎穴* ในต้นฉบับเป็นภาษาไทยอย่างตรงความว่าแมลงเฒ่าบินเข้ากองไฟและแคะเข้าถ้ำเสือตามลำดับ การแปลอุปลักษณ์ตรงความนี้

สามารถทำให้ผู้อ่านไทยเข้าใจนัยยะเชื่อมโยงลักษณะของสัตว์ คือแมลงเม่าที่เมื่อบินเข้าหาไฟเพื่อหาแสงสว่างก็จะตายอยู่ในกองไฟ หรือ แกะเมื่อหลงเข้าไปในถ้ำของเสือก็จะกลายเป็นอาหารของเสือ ความอุปโลกลณ์นี้นำมาใช้อธิบายมนุษย์ที่ประสบกับอันตราย และตัวอย่างที่ 16 แปล 虎添翼 ในต้นฉบับเป็นภาษาไทยอย่างตรงความว่าเสือติดปีก อุปโลกลณ์กับมนุษย์ที่แข็งแกร่งได้เปรียบฝ่ายตรงข้ามอยู่แล้วได้รับปัจจัยเอื้ออำนวยให้แข็งแกร่งขึ้นไปอีกเป็นเสือติดปีก มโนทัศน์ที่มองว่าเสือเป็นสัตว์ที่แข็งแกร่งนี้มีความเป็นสากล และเหมือนกันทั้งในภาษาไทยและภาษาจีนจึงทำให้แปลตรงตัวได้

2) การแปลอุปโลกลณ์ตรงความแต่ลดข้อความบางส่วน

กลวิธีการแปลอุปโลกลณ์ตรงความแต่ลดข้อความบางส่วนนี้ พบทั้งสิ้น 13 ตัวอย่าง หรือคิดเป็นร้อยละ 7.07 เป็นการแปลแบบเพียงแค่ลดข้อความที่ไม่จำเป็นบางส่วนออก เมื่อพิจารณาแล้วว่าถ้อยคำที่ลดไปนั้นไม่ส่งผลกระทบต่อความหมายของอุปโลกลณ์โดยรวมที่ผู้เขียนต้องการจะสื่อ ทั้งยังไม่ทำให้นัยยะการเชื่อมโยงลักษณะร่วมระหว่างมโนอุปโลกลณ์ต้นทางและปลายทางขาดหายไป เช่น

ตัวอย่างที่ 17

奶奶，你孙子跟你相比，显得像个饿了三年的白虱子一样干瘪。(น.125)

ฉบับแปล

ผมอยากบอกയാว่า ถ้าเอาหลานคนนี้ไปเปรียบกับย่าแล้วล่ะก็ หลานคงแคระแกร็นแห้งกรังไม่ต่างจากเหาที่ขาดอาหารมาสามปีเต็ม (น.146)

ตัวอย่างที่ 18

父亲被河道里的呕吐声传染，脖子像打鸣的小公鸡一样抽动，喉咙里发出呃呃咯咯之声。(น.262)

ฉบับแปล

เสียงสำรอกโ้ก้อจากแม่น้ำทำให้พ่อป่นป่วนมวนท้องไปด้วย แก่โค้งอ้วกลมเหมือนลูกเจี๊ยบตัวน้อย (น.299)

ตัวอย่างที่ 17 อุปโลกลณ์มนุษย์เป็น 白虱子 (เหาสีขาว) โดยหยิบยืมลักษณะภายนอกของเหาที่ขาดอาหารตัวเหี่ยวแห้งแคระแกร็น มาเปรียบมนุษย์ไม่มีเรี่ยวแรงจะไปทำอะไรได้ ผู้แปลแปลลด 白 ีสีขาว แปลเพียง เหา และในตัวอย่างที่ 18 像打鸣的小公鸡

(เหมือนลูกเจี๊ยบตัวผู้ขุ่น) ถูกแปลลดเหลือเพียง ลูกเจี๊ยบ คำว่า 打鸣 (ขัน) และคำว่า 公 (ตัวผู้) ถูกลดไป อาจเพราะผู้แปลเห็นว่าแปลแค่นี้ก็ได้ความเปรียบที่เห็นภาพแล้ว

3) การแปลอุปลักษณ์ตรงความร่วมมือกับการอธิบายหรือเสริมความ

การแปลอุปลักษณ์ตรงความร่วมมือกับการอธิบายหรือเสริมความ พบทั้งสิ้น 7 ตัวอย่าง หรือคิดเป็นร้อยละ 3.8 เมื่ออุปลักษณ์ในภาษาจีนไม่เป็นที่รู้จักในสังคมไทย ผู้แปลจะเลือกใช้คำอธิบายเพิ่มเติมหรือเสริมข้อความเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจลักษณะร่วมของมนุษย์และสัตว์ได้ง่ายขึ้น เช่น

ตัวอย่างที่ 19

小白羊肥硕白哲，双眼日日也斜着，水汪汪的眼珠子勾魂摄魄，曾使两伙土匪为她动刀动枪，行话叫“争窝子”。(น.106)

ฉบับแปล

แต่ "น้องแกะขาว" สาวชายผีนอวออันขาวจ๊ะจะรังตัวเอาไว้ด้วยท่าปรีดาเซ็กซี้ขี้ใจ หล่อนเคยเป็นต้นเหตุให้โจรประจำถิ่นสองคนฆ่าฟันกันเองเพื่อ "ชิงรัง" อันเป็นศัพท์ในแวดวงอาชญากรมาแล้ว (น.123)

ตัวอย่างที่ 20

街上人如蚁群，吹鼓手们从人缝里挤过去，踏着一级级木板，哆哆嗦嗦地爬上自己的高位。(น.248)

ฉบับแปล

บนถนนมีชาวบ้านเดินขวักไขว่ยุบยับเหมือนมด พวกนักดนตรีจึงต้องวิ่งฝ่าฝูงชนเหยียบบันไดไม้ทีละขั้นขึ้นไปประจำที่ (น.282)

ตัวอย่างที่ 19 争窝子 (แย่งชิงรัง) นี้ คำว่า 窝 (รัง) อุปมาถึงสถานที่โจรซ่อนสมูผู้อ่านชาวไทยบางกลุ่มอาจไม่เข้าใจความหมายว่าผู้เขียนต้องการหมายถึงการต่อสู้เพื่อแย่งชิงพื้นที่ ผู้แปลจึงอธิบายเพิ่มเติมว่าเป็นศัพท์เฉพาะในแวดวงอาชญากร และตัวอย่างที่ 20 如蚁群 (เหมือนฝูงมด) ถูกเสริมความในฉบับแปลภาษาไทยเป็น เดินขวักไขว่ยุบยับเหมือนมด เพื่อเน้นย้ำภาพอุปลักษณ์ที่เป็นลักษณะร่วมของมนุษย์และฝูงมด คือ มีจำนวนมากและเดินขวักไขว่ไปมาเต็มพื้นที่

4) การแปลอุปลักษณ์เดิมบางส่วน

การแปลอุปลักษณ์เดิมบางส่วน พบทั้งสิ้น 7 ตัวอย่าง หรือคิดเป็นร้อยละ 3.8 ผู้เขียนเลือกกลวิธีการแปลอุปลักษณ์เดิมบางส่วนโดยคงถ้อยคำของอุปลักษณ์เดิมไว้เป็นส่วนใหญ่ และเลือกใช้การปรับตัวบทกับส่วนที่เหลือ เช่น การแปลเอาความแทน บางครั้งก็เปลี่ยนความหมายของถ้อยคำอุปลักษณ์บางส่วน ทำให้ไม่ตรงกับความหมายเดิม แต่เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมแล้วพบว่ายังมีเค้าโครงของความหมายเดิมอยู่บางส่วน เช่น

ตัวอย่างที่ 21

队伍摆在大路上，三十多人缩成一团，像一条冻僵了的蛇。(น.11)

ฉบับแปล

แต่พ้อออกนอกพื้นที่กลับซี้ซัลด ปอดแหก เกาะกลุ่มกันเหมือนงูนอนตาย (น.17)

ตัวอย่างที่ 22

他像被打瘸的老狗一样拖着腿走，雪地上留下两道深深浅浅的脚踪。(น.353)

ฉบับแปล

เหล่าเก็งเดินขาลากเหมือนหมาแก่ถูกซ้อม ทิ้งรอยเท้าลึก ๆ เป็นทางสองสาย ไว่เบื้องหลัง (น.400)

ตัวอย่างที่ 21 จะเห็นว่ามีการใช้กลวิธีการแปลอุปลักษณ์ตรงความในส่วนของ 蛇 (งู) ในขณะที่คำขยายอย่าง 冻僵 (แช่แข็ง) ถูกแปลเอาความเป็น นอนตาย เพื่อให้รูปภาษาเป็นที่คุ้นเคยของผู้อ่านไทย เพราะในสังคมไทยไม่คุ้นเคยกับภาพงูถูกแช่แข็ง เนื่องด้วยเหตุผลทางสภาพอากาศ จึงเลือกแปลตรงความเพียงแค่บางส่วนที่ผู้อ่านไทยสามารถเข้าใจได้ง่าย และตัวอย่างที่ 22 被打瘸的老狗一样 (สุนัขแก่ที่ถูกตีขาเป่) ผู้แปลแปลเก็บ 老狗 (หมาแก่) ไว้ตรงความ แต่แปลท่อน 被打瘸 (ถูกตีขาเป่) โดยกลวิธีการแปลเอาความเป็น ถูกซ้อม

5) การแปลเอาความ

การแปลเอาความ พบทั้งสิ้น 67 ตัวอย่าง หรือคิดเป็นร้อยละ 36.41 ผู้แปลเลือกใช้กลวิธีการแปลนี้เพื่อมุ่งเน้นการสื่อสารมากกว่าความพยายามรักษาความอุปลักษณ์เดิม มีการเปลี่ยนข้อความในต้นฉบับไปโดยสิ้นเชิง แต่เมื่อแปลออกมาแล้วยังสามารถ

สื่อความหมายในทิศทางเดียวกับบริบทภาษาต้นฉบับได้ ผู้แปลอาจเลือกใช้วลีวิธีนี้เมื่อมองเห็นช่องว่างความแตกต่างทางวัฒนธรรมมากเกินกว่าจะทำความเข้าใจได้โดยง่ายหรืออาจด้วยเหตุผลเรื่องความสั้นไหลของข้อความ เช่น

ตัวอย่างที่ 23

爷爷说：“事到临头，草鸡也不行，就是块生铁蛋子也要抬出来！”(น.255)

ฉบับแปล

"มาถึงขนาดนี้แล้ว จะปอดแหกไม่ได้ ต่อให้มีเหล็กเต็มโลง เราก็ต้องแบกออกมาให้ได้" (น.291)

ตัวอย่างที่ 24

一个书生气十足的中队长说：“就当前形势看，我们龟缩在高密东北乡，无疑坐以待毙。我们应该跳出死地，到胶南产棉区去搞棉衣，那里盛产红薯，吃的也不成问题。”(น.358)

ฉบับแปล

นายหมู่ลักษณะคล้ายผู้คงแก่เรียนพูดขึ้นว่า “ดูจากสภาพการณ์ตอนนี้ ถ้าเราหลบอยู่ในแกมี้ตงเปียดต่อไปก็คงไม่ต่างจากรอคอยความตาย เราควรจะย้ายไปปักหลักแถวเจียวหนาน ที่นั่นเป็นแหล่งผลิตเสื้อกันหนาว อีกอย่างยังปลูกมันเทศมากมาย ถือว่าหมดห่วงเรื่องอาหารไป” (น.406)

ตัวอย่างที่ 23 ใช้ถ้อยคำ 草鸡 ไก่บ้าน ในภาษาจีนเปรียบถึงอ่อนแอและซื่อฉลาด ซึ่งในภาษาไทยไม่ใช้การเปรียบเช่นนี้ ผู้แปลจึงเลือกแปลเอาความเพื่อเน้นการสื่อสารแทนว่า ปอดแหก และในตัวอย่างที่ 24 จากถ้อยคำ龟缩 (เต่าหด) ผู้อ่านไทยอาจคุ้นเคยกับวลี เต่าหดหัวอยู่ในกระดอง หมายความว่าถึงคนที่ขลาดกลัวจนไม่กล้าไปเผชิญหน้ากับสิ่งต่าง ๆ แต่ในที่นี้ผู้แปลเลือกใช้วลีวิธีแปลแบบเอาความเพียงแค่ว่า หลบ

6) การละไม่แปล

การละไม่แปล พบทั้งสิ้น 18 ตัวอย่าง หรือคิดเป็นร้อยละ 9.78 ผู้แปลน่าจะใช้วลีวิธีนี้เมื่อพิจารณาทั้งบริบทแวดล้อมแล้วพบว่าอุปถัมภ์ในประโยคต้นฉบับมีความหมายปรากฏชัดเจนอยู่ตำแหน่งอื่น ก็จะเลือกวลีวิธีละไม่แปลเพื่อให้ข้อความกระชับและเมื่อละไปก็ยังคงความหมายในบริบทต้นฉบับได้ เช่น

ตัวอย่างที่ 25

他们一个个破衣烂衫，面色焦黄，畏畏惧惧的像惊慌的小野兽。(น.189)

ฉบับแปล

พวกเขาสวมเสื้อผ้ามอซอ หน้าตาซีดเซียว (น.216)

ตัวอย่างที่ 26

你听到小姑娘的磨砺锈刀一样的哭声、秃头鬼子猪一样的呼吸声、鬼子们在炕下的跺脚声和淫笑声。(น.334)

ฉบับแปล

...ได้ยินเสียงร้องไห้ของอาหญิงที่เหมือนเอาเม็ดสนิมเขรอะไปลับกับหินเสียงหอบหายใจของไต้ย่นหัวล้าน เสียงย่าเท้าและเสียงหัวเราะตื้นหากลับของทหารยูนคนอื่น ๆ (น.378)

ตัวอย่างที่ 25 惊慌的小野兽 (สัตว์ป่าสี่เท้าตัวน้อยที่ตื่นกลัว) อุปลักษณณ์ตัวละครมนุษย์ที่รู้สึกตื่นกลัวเป็นสัตว์สี่เท้าตัวน้อย ในฉบับแปล ผู้แปลละส่วนอุปลักษณณ์ออกไปทั้งหมด ทำให้เห็นยะการเปรียบเทียบไป และตัวอย่างที่ 26 เปรียบเสียงหายใจของมนุษย์กับเสียงหายใจของหมู ซึ่งแสดงความหมายในแง่ลบ ฉบับแปลละ 猪一样 (เหมือนหมู) ออก

7) การแทนที่ทางวัฒนธรรม

การแทนที่ทางวัฒนธรรม พบทั้งสิ้น 11 ตัวอย่าง หรือคิดเป็นร้อยละ 5.99 เป็นการแปลโดยหยาบยืมรูปภาษาปลายทางที่ใกล้เคียงกับภาษาต้นทางมากที่สุด แต่ความของบทแปลหลังจากการแปลจะไม่เกี่ยวข้องกับอุปลักษณณ์ในภาษาต้นฉบับเลย กลวิธีนี้เป็นกลวิธีที่ดีที่สุดในการขจัดความแตกต่างทางวัฒนธรรม มุ่งเน้นการแปลเพื่อสื่อสารเป็นหลัก เช่น

ตัวอย่างที่ 27

六天前那场滂沱的大雨里，他和轿夫们被浇成落汤鸡，那姑娘也湿了正面，背面半干。(น.104)

ฉบับแปล

ท่ามกลางสายฝนกระหน่ำเมื่อหกวันก่อน อีวีจั้นเอาและเพื่อนหามเกี่ยวเปียกปอนเหมือนลูกหมาตักน้ำ ส่วนเจ้าสาวเปียกเฉพาะข้างหน้า (น.120)

ตัวอย่างที่ 28

老头坐在小山一样的货物上，像一只狼守护着自己的猎物。(น.175)

ฉบับแปล

แกนั่งอยู่บนภูเขาสิ่งของเครื่องใช้เหมือนปูโสมเฝ้าทรัพย์ (น.200)

ตัวอย่างที่ 27 落汤鸡 โกงตกน้ำแกง อุปลักษณ์มนุษย์เป็นไก่ เป็นสำนวนจีนที่ใช้อธิบายคนที่เนื้อตัวเปียกปอน แต่ในภาษาไทยมักใช้สำนวน ลูกหมาตกน้ำ มากกว่า หากแปลตรงความอาจทำให้ผู้อ่านไทยสับสน จึงแทนที่สำนวนเดิมด้วยถ้อยคำที่นิยมใช้กัน ในสังคมไทย และตัวอย่างที่ 28 狼守护着自己的猎物 (หมาป่านั่งเฝ้าเหยื่อที่ตนเองล่ามาได้) นำอากัปกิริยาเฝ้าเหยื่อที่ล่ามาได้ของหมาป่ามาเชื่อมโยงกับมนุษย์ที่ปกเฝ้าทรัพย์สิน ผู้แปลเลือกใช้สำนวน ปูโสมเฝ้าทรัพย์ ที่มีความหมายใกล้เคียงกันมาเทียบเคียงให้ผู้อ่านไทยเห็นภาพได้ทันที จากตัวอย่างนี้จะเห็นว่า เมื่อใช้กลวิธีนี้แล้ว วงความหมายต้นทางในบทแปลที่ได้จะแตกต่างจากในภาษาต้นฉบับที่มโนอุปลักษณ์เดิมคือ [มนุษย์คือหมาป่า] แต่มโนอุปลักษณ์หลังการแปลคือ [มนุษย์คือปูโสม]

อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์อุปลักษณ์ในนวนิยายเรื่องหงเหวเหลียงพบอุปลักษณ์ [มนุษย์คือสัตว์] ทั้งหมด 184 ตัวอย่าง แบ่งออกเป็น [มนุษย์คือสัตว์สี่เท้า] ร้อยละ 61.41 [มนุษย์คือสัตว์น้ำและสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ] ร้อยละ 8.15 [มนุษย์คือสัตว์ปีก] ร้อยละ 21.2 และ [มนุษย์คือสัตว์เลื้อยคลานและแมลง] ร้อยละ 9.24 โดยลักษณะร่วมของมนุษย์และสัตว์ในระบบความคิดของชาวจีนคือ ความคล้ายคลึงด้านรูปร่างลักษณะและอากัปกิริยา ความสามารถพฤติกรรมหรือนิสัยที่ดี และพฤติกรรมหรือนิสัยที่ไม่ดี มีการถ่ายโยงลักษณะร่วมดังกล่าวโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้อ่านเห็นภาพแจ่มแจ้งมากขึ้น พบการถ่ายโยงรูปร่างลักษณะและอากัปกิริยามากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 55.98 รองลงมาคือการถ่ายโยงพฤติกรรมที่ไม่ดี ร้อยละ 25.54 การถ่ายโยงพฤติกรรมที่ดี ร้อยละ 9.82 และการถ่ายโยงความสามารถ ร้อยละ 8.7

และจากการศึกษาทวิวิธีการแปลอุปลักษณ์ [มนุษย์คือสัตว์] พบว่ามีทวิวิธีแปล 7 ทวิวิธี ได้แก่การแปลเอาความ พบมากที่สุดถึงร้อยละ 36.41 รองลงมาคือการแปลอุปลักษณ์ตรงความ ร้อยละ 33.15 การละไม่แปล ร้อยละ 9.78 การแปลอุปลักษณ์ตรงความแต่ลดข้อความบางส่วน ร้อยละ 7.07 การแทนที่ทางวัฒนธรรม ร้อยละ 5.99 และสุดท้ายได้แก่การแปลอุปลักษณ์ตรงความร่วมกับการอธิบายหรือเสริมความและการแปลอุปลักษณ์เดิมบางส่วนที่พบจำนวนเท่ากัน คือร้อยละ 3.8 ผลจากการศึกษานี้ทำให้ทราบว่ามีทวิวิธีที่ใช้การแปลเอาความมากที่สุด หากรวมกับการละไม่แปลและการแทนที่ทางวัฒนธรรมซึ่งล้วนเป็นการไม่แปลอุปลักษณ์ต้นฉบับอย่างสิ้นเชิงแล้ว จะเป็นร้อยละ 52.18 จำนวนนี้อาจสะท้อนให้เห็นว่าวัฒนธรรมจีนกับวัฒนธรรมไทยแตกต่างกันอยู่ไม่น้อย ความแตกต่างระหว่างสังคมจีนและสังคมไทยทำให้ไม่สามารถแปลอุปลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับสัตว์บางชนิดออกมาตรงความได้เพราะไทยไม่คุ้นเคยกับสัตว์ชนิดนั้นหรือไม่ได้มีมุมมองต่อสัตว์ชนิดนั้นเหมือนจีน ผู้แปลงานเขียนที่มีอุปลักษณ์แตกต่างทางวัฒนธรรมเช่นนี้จะต้องตีความจากถ้อยคำอุปลักษณ์ให้เข้าใจตรงแท่ง่อนก่อนที่จะสื่อสารใจความแท้จริงให้ผู้อ่าน โดยทั่วไปมักใช้ทวิวิธีการแปลเอาความ การละไม่แปล หรือการแทนที่ทางวัฒนธรรมเพื่อจัดการกับการแปลที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมเช่นนี้ได้ นอกจากนี้ยังพบว่าทวิวิธีการแปลที่ใช้รองลงมาคือการแปลอุปลักษณ์ตรงความ คิดเป็นร้อยละ 33.15 ซึ่งหากรวมกับการแปลอุปลักษณ์ตรงความแต่ลดข้อความบางส่วน การแปลอุปลักษณ์ตรงความร่วมกับการอธิบายหรือเสริมความ และการแปลอุปลักษณ์เดิมบางส่วน จะเป็นร้อยละ 47.82 เป็นจำนวนที่ต่างกับกลุ่มแรกไม่มากนัก สะท้อนให้เห็นว่างานแปลพยายามเก็บรักษาความอุปลักษณ์เพื่อรักษารรณรสต้นฉบับไว้ ไม่ว่าจะเก็บรักษาไว้ทั้งหมด หรือลดทอนหรือเสริมความเพิ่มเติมก็ตาม ซึ่งล้วนแสดงให้เห็นมนต์เสน่ห์ที่คล้ายคลึงกันของสองวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี จำนวนนี้สามารถสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมจีนกับไทยที่มีมุมมองคล้ายกันอยู่ไม่น้อยเช่นกัน อาจสรุปได้ว่าเหตุที่อุปลักษณ์ต้นฉบับสามารถแปลตรงความได้มากพอสมควรนี้ อาจเป็นเพราะการติดต่อสื่อสารกันระหว่างสองชนชาติที่มีมายาวนานทำให้ระบบความคิดเชื่อมโยงกัน ภาษาสะท้อนถึงกัน หรือระบบความคิดของสองชนชาติเดิมก็คล้ายกันอยู่ หรือเป็นระบบความคิดที่เป็นสากลก็เป็นได้

ข้อเสนอแนะ

ในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ [มนุษย์คือสัตว์] ในนวนิยายจีนเรื่อง *หงเหวาทหฺยง* และกลวิธีการแปลเป็นภาษาไทยในฉบับแปลเรื่อง *ตำนานรักทุ่งลีเพิลิง* เท่านั้น ในอนาคตอาจศึกษานวนิยายเรื่องอื่นเพิ่มเติม อาจเป็นนิยายจีนหรือนิยายชาติอื่น เพื่อศึกษาการนำสัตว์ต่าง ๆ มาอุปลักษณ์ถึงมนุษย์ในแง่อื่นได้อีกบ้าง

เอกสารอ้างอิง

- ประเทืองพร วิรัชโกศิ. (2557). *ตำนานรักทุ่งลีเพิลิง*. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์ พับลิเคชันส์.
 พิมพ์ประไพ บุญสม. (2556). *อุปลักษณ์ในสำนวนภาษาอังกฤษเกี่ยวกับสัตว์*. วิทยานิพนธ์
 ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร
 เหยา ซือฉี. (2560). อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ “มนุษย์เป็นสัตว์”: กรณีศึกษาสมญานาม
 ในวรรณกรรมจีนเรื่อง *水浒传* (ซ้องกั๋ง). *วารสารอักษรศาสตร์*. 46(2), 1-43.
 สัตยฉวี สายบัว. (2536). *หลักการแปล*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย
 ธรรมศาสตร์.
 ศรีวิรา ภาสุกดี. (2558). อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ “ชีวิต” ในภาษารัสเซียตามแนว
 ภาษาศาสตร์ปริชาน. *วารสารรวมคำแหง ฉบับมนุษยศาสตร์*. 34(2), 85-96.
 ศศรัักษ์ เพชรเชิดชู. (2555). *การแปลจีน-ไทยเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ : โครงการเผยแพร่ผล
 งานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
 เสรี ชมชอบ. (2542). *การแปลเบื้องต้น*. อุบลราชธานี : สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.
 Lakoff, G and Johnson, M. (1980). *Metaphors we live by*. Chicago: University
 of Chicago Press.
 Larson, M.L. (1984). *Meaning-Based Translation. A Guide to Cross-Language
 Equivalence*. USA: University Press of America.
 Newmark, P. (1988). *A Textbook of Translation*. London: Prentice Hall Inter-
 national.
 Yu, N. (1995). Metaphorical Expressions of Anger and Happiness in English
 and Chinese. In *Metaphor and Symbolic activity*. 10(2), 59-92.
 莫言. (2017). *红高粱家族 (修订版)*. 杭州: 浙江文艺出版社.